

Extrém stalinských represí

Foto: neznámý autor, Wikimedia Commons, volné dílo

Berija a Ježov (druhý a třetí zleva) s dalšími sovětskými politiky

V našem přehledu Mechlisovy biografie jsme vynechali největší represe sovětských dějin známé pod názvem "Velký teror", jejichž průběh bolševici důkladně utajili před mezinárodním společenstvím. Represe v Kominterně ponecháme stranou.

Dne 1. prosince 1934 byl zavražděn člen politbyra a tajemník ÚV VKS(b), S. M. Kirov. Reakce byla okamžitá. Téhož dne vydalo prezidium Ústředního výkonného výboru SSSR dekret nařizující projednávat státní zločiny urychleně, bez právníků, bez akceptace žádostí o milost s výkonem trestu ihned po jejich vynesení. Jelikož generální tajemník ÚV VKS(b) Stalin nařídil: "Vrahy hledejte mezi Zinověvci, Kirova zabil Zinověvec Nikolajev!", 16. prosince 1934 byli členové politbyra G. J. Zinověv a L. B. Kameněv v Moskvě zatčeni a v procesu s "Moskevským centrem" 16. ledna 1935 dostali jen několikaletý trest odnětí svobody. Později Stalin písemně informoval politbyro, že Kirovova vražda byla spáchána pod vlivem L. D. Trockého na rozkaz Zinověva, takže "kvůli nově zjištěným okolnostem" byli Zinověv a Kameněv opět souzeni v procesu s "Trockisticko-zinověvským centrem".

Před významnými politickými událostmi se připravují redakce celosvazových médií. Jelikož se ve vydání chůstředních novin objevily chybné formulace soudních rozsudků, 10. dubna 1934 usnesení politbyra "O publikaci soudních procesů v tisku" stanovilo: "Uložit redakcím listů Pravda a Izvestija, osobně redaktorům ss. Mechlisovi a Bucharinovi, povinnost zveřejňovat ... zprávy o soudních procesech podle pokynů Prokuratury SSSR."

Připravují se rovněž nové stranické kádry. N. I. Ježov, od 1. února 1935 již tajemník ÚV VKS(b), od 28. února předseda KPK (Kontrolní stranické komise při ÚV VKS(b)) a od 10. března dosáhl hodnosti vedoucího Oddělení vyšších stranických kádru ÚV VKS(b). Zástupce prokurátora SSSR A. J. Vyšinskij se stal 3. března 1935 prokurátorem SSSR.

Na schůzi politbyra jeho členové přísně tajným usnesením 13. května 1935 rozhodli:

- Ustavit "Obrannou komisi politbyra" pro přípravy k možné válce s Německem, Japonskem, Francií nebo Anglií ve složení Stalin, Molotov, Vorosilov, Kaganovič a Ordžonikidze.
- Ustavit "Zvláštní bezpečnostní komisi politbyra" pro řízení likvidace nepřátel lidu ve složení Stalin, Ždanov, Ježov, Škirjatov, Malenkov, Vyšinskij.
- Vykonat veřejnou kontrolu stranických dokladů členů strany stranickými výbory a za spolupráce NKVD neveřejnou kontrolu politického smýšlení členů strany.

Členům a kandidátům strany zaslat důvěrný dopis "O nepořádcích v evidenci, výdeji a úschově stranických průkazů a opatřeních k nápravě".

V doprovodném dopise Ježov konstatuje: "Vyšetřování ÚV VKS(b) odhalilo řadu případů, v nichž se nepřátelé strany a dělnické třídy podvodně zmocnili stranických průkazů a pod pláštěm členství ve straně podvrtně konali ... Po pečlivém zkoumání stranické minulosti všech členů VKS(b) bez výjimky prověřit platnost jejich členských průkazů."

Prověrku vykonali členové stranických kontrolních komisí, světonázorové postoje hodnocených soudruhů posoudili psychologové NKVD. Tzv. "Bývalí lidé" a další potencionální špioni putovali do vězení.

Členové Zvláštní bezpečnostní komise politbyra pracují podle hesla "pro úspěšný boj s nepřítelem na frontě je třeba nejprve zničit nepřítele ve vlastním zázemí". Příkaz lidového komisaře vnitř G. G. Jagody 25. května 1935 ustanovil "Trojky politbyra pro soudní případy" s právy Zvláštních orgánů NKVD. Jejich členové před vynesením rozsudků soudcům stanovili závaznou výši trestů. Konečné slovo náleželo prezídiu Ústředního výkonného výboru sovětů zástupců SSSR, avšak rozsudky podle zákona "O způsobu vyšetřování přípravy teroristických činů" ze 4. prosince 1934 přezkumu nepodléhaly.

Redaktor Mechlis 26. května 1935 v úvodníku Pravdy nabádal:

Nikdo nesmí zapomínat, že naše země žije v kapitalistickém obklíčení. To není jen zeměpisný pojem...V naší zemi působí nemalé množství nepřátel socialismu, zbytky rozdrčených tříd nepřátelsky naladěných vůči proletariátu, skrytí kontrarevolucionáři, trockisté a bělogvardějská chátra-Zinověvci. Je nutno pochopit, že chceme-li co nejrychleji zničit všechny nepřátele, je naším prvořadým úkolem překonání organizačních zmatků ve vlastních řadách a zavedení pořádku v našem stranickém domě.

Směrnice ÚV VKS(b) a RLK „O způsobu zatýkání“ 17. června 1935 stanovila, aby seznamy členů a kandidátů VKS(b) navržených na uvalení vazby ostatní členové ÚV VKS (b) schválili per rollam (písemným hlasováním), u návrhů kandidátů a členů politbyra je nutný i souhlas předsedy KPK ÚV VKS(b).

Na jednání pléna ÚV VKS(b) 25. prosince 1935 bylo rozhodnuto: „vyloučit špiony rozvědek, kteří pronikli do strany pod maskou politických emigrantů a členů bratrských komunistických stran ... zvláště nebezpeční jsou „nepřátelé strany“, kteří předávali svým spoluvníkům stranické doklady pro rozkladnou práci proti „straně a vládě“."

Ve výborech základních stranických buněk začala výměna členských průkazů, jenže pasivní členové vyloučení ze strany svými protesty tak zahltili krajské a oblastní nadřízené orgány VKS(b), že 24. června 1936 pokynem zakročilo ústředí: „„Důvěrný dopis ÚV VKS(b) o chybách při postupu odvolání vyloučených ze strany během prověrky a výměny stranických průkazů“ konstatuje, že vyšší orgány místo toho, aby posoudily oprávněnost odvolání a chybná rozhodnutí zrušily, byrokratickým postupem porušují směrnici ÚV VKS(b) ze 14. ledna 1936!“

Tajemník ÚV VKS(b) a předseda KPK Ježov 29. července 1936 Stalinovi předložil zprávu „O spojeném trockisticko-zinověvském centru“ a od politbyra si na rok vyžádal mimořádné pravomoci. Stalin nařídil lidovému komisaři vnitř Jagodovi, vyšetřit spolupráci členů centra s „Ochranou“ (Rozvědnou službou Ruského impéria). Ježov zaslal do stranických organizací další přísně tajný dopis ÚV VKS(b) „O teroristické činnosti trockisticko-zinověvského centra“. Uvádí v něm:

Nové materiály NKVD z roku 1936 prokázaly, že Zinověv a Kameněv byli nejen inspirátory teroristické činnosti proti vůdcům naší strany a vlády, ale i autory přímých pokynů jak k vraždě S. M. Kirova, tak i k přípravám atentátů na další vedoucí činitele naší strany, v první řadě na s. Stalina. (...) ÚV VKS(b) považuje za nezbytné... ještě jednou věnovat pozornost všech členů strany v boji se zbytky nejhorších nepřátel naší strany a dělnické třídy a všestrannému zvýšení bolševické revoluční bdělosti... Nepostradatelnou vlastností každého bolševika dnes musí být schopnost prohlédnout nepřítele strany bez ohledu na jeho maskování. Komunista páchá zločin proti straně a lidu, jestliže, byť jen v maličkosti, včas neprohlédne a neodhalí nepřítele, neboť jeho bagatelní činnost může předcházet mnohem závažnější činnosti."

Prokurátor A. J. Vyšinskij již 10. srpna 1936 vyzval Zinověva a Kameněva „přiznat se k organizaci vraždy Kirova, ke spojení s Bucharinovou skupinou pravé úchyly a odhalit antisovětskou činnost Trockého v zahraničí i v SSSR“.

Redaktor Mechlis 15. srpna 1936 publikoval v Pravdě Stalinův úvodník „Odporní obojetníci“: „...Trockij, Zinověv, Kameněv a jejich kumpáni živil v sobě jen nepřátelství vůči straně a nenávisť k sovětskému zřízení, a proto si zvolili teror jako hlavní metodu své zlovolné jezuitské činnosti“. V dalším úvodníku „Nepřátelé lidu přistiženi při činu“ 19. srpna Mechlis bilancoval: „Prověrka stranických průkazů prokázala, že leckde chybí bdělost. Ve straně je mnoho liberálů hrajících si na demokracii v době vyžadující železnou pěst...“

Přesto, že 1. moskevský proces s „Trockisticko-zinověvským centrem“ je veřejný, ke vstupu do soudní síně je nutné povolení od N. I. Ježova. Průčelí sálu zdobí rozsáhlý nápis „VZTEKLÝM PSŮM-PSÍ SMRT!“ Povyku novinářského tria Mechlis–Zaslavskij–Bědnyj „Rozdrtit ty hnusné stvůry! Trockisticko-zinověvsko-kameněvské gestapo!“ dodaly refrén likvidační rezoluce tisíců pracujících. Ježov, Molotov, Kaganovič a Mechlis denně informují Stalina o průběhu jednání. Podle usnesení „Zvláštní bezpečnostní komise politbyra“ prokurátor A. J. Vyšinskij všem navrhl nejvyšší míru trestu s konfiskací jejich majetku, což 24. srpna potvrdil předseda soudu armádní právník V. V. Ulrich. Tečku procesu stvořil 26. srpna v Pravdě opět Mechlisův úvodník „Prohnilí liberálové jsou spoluviníci nepřítele“:

...šestnáct hlavních vůdců spiknutí bylo sice odstraněno, ale přesto by byla největším zločinem domněnka, že tím došlo k zúčtování se všemi nepřáteli... Proces ukázal, že ještě nebyli odhaleni všichni obojetníci... Je nutno stalinsky odhalovat všechny prohnilé liberály, jejichž revoluční instinkt ztratil bolševickou bdělost a zkazil se!“

Význam soudního procesu 11. září shrnul Mechlis v dalším úvodníku Pravdy „O bolševické bdělosti a horlivých hlupácích“:

„Stěžejní vlastnost bolševika je revoluční bdělost. Bdělost je nutná na každém úseku a za každé situace. Každý krok a konání komunisty jí musí být proniknuty!“

Schůzi nového kolegia NKVD 26. září zahájil N. I. Ježov heslem: „Soudruh Stalin je první čekista!“ Agendu Stranického kolegia KPK ÚV VKS(b) převzal jeho tajemník M. F. Škirjatov. Tento naoko laskavý muž však patřil k nejbrutálnějším stalinským pochopům!

Velice aktivní redaktor Mechlis 28. října 1936 v Pravdě vyfabuloval, že „menševický lokaj Rykov“ naléhal na Prozatímní vládu, aby postavila Lenina před soud. Když se bývalý předseda RLK (vlády) A. I. Rykov proti této lži ohradil, Stalin mu ani neodpověděl.

Na jednání pléna ÚV VKS(b) 7. prosince 1936 Lidový komisař vnitra Ježov v projevu „O trockistických a „pravých“ antisovětských organizacích“ opět zmínil Bucharina a Rykova. Jakmile Mechlis 15. prosince 1936 publikoval v Pravdě článek „Renegáti pravých, obhájci restaurace kapitalismu“: „...Skutečnost prokázala, že Trockisticko-zinověvští špioni, vrahové, diverzanti a agenti gestapa pracovali ruku v ruce s pravými vůdci, s restaurátory kapitalismu“. Bucharin se písemně ohradil: „... Nikdy, ani slovem, ani činy jsem neměl nic společného s teroristy, jen pomyšlení na takové obvinění považuji za monstrózní. Kdykoli, vždy a všude, budu trvat na své úplné absolutní nevině, bez ohledu na počet pomlouvačů. (...)“ Stalin na blanket napsal strohý sarkastický vzkaz:

Soudr. Mechlisovi: Záležitost pravičáků (Rykova, Bucharina) je odložena na následující plénum ÚV, proto je třeba do vyřešení jejich záležitosti přestat dehonestovat Bucharina (a Rykova). K pochopení tak jednoduché věci není třeba přílišné inteligence!”

Usnesení politbyra „O procesu s Pjatakovem, Radekem, Sokolnikovem, Serebrjakovem a ostatními“ 22. ledna 1937 určilo kádrové zajištění a organizaci soudního jednání 2. moskevského procesu s „Paralelním antisovětským trockistickým centrem“. Na tiskové výstupy dohlédne komise Stěckij, Tal, Mechlis, Vyšinskij, Agranov.

Před jeho zahájením redaktor Mechlis 23. ledna v úvodníku Pravdy nazvaném „Trockističtí špioni, diverzanti, zrádci vlasti“ soudce vyzval: „Rozbijte tu jidášsko-trockistickou bandu na padrt“! Armádní právník V. V. Ulrich 30. ledna vyhlásil: „Kirovovu vraždu zorganizovala „banda vrahů a špionů“ vedená Trockým, Zinověvem a Kameněvem s podporou „trockistických přísluhovačů“ Bucharina a Rykova.“ Jejich členy Radeka a Sokolnikova odsoudil na 10 let a v květnu 1939 budou ve vězení zavražděni.

Ráno 23. února 1937 budovu ÚV na Starém náměstí obklopily jednotky NKVD a přichozí na jednání pléna ÚV VKS(b) podrobily osobním prohlídkám. N. I. Ježov ve zprávě „Případ Bucharina a Rykova“ konstatoval, že bývalý lidový komisař vnitra G. G. Jagoda umožnil svou nedbalostí nejen zamoření ústředního aparátu NKVD špiony, ale i průnik buržoazních rozvědek do DRR (Rudé armády), „což zvýšilo riziko vojenského převratu, který může uskutečnit kterýkoli z rudých velitelů... Oni si uložili hlavní a základní cíl, svržení stalinského režimu. Jeho pád může nastat...bud' důsledkem vnějšího útoku, tj. útočnou válkou Německa a Japonska proti SSSR nebo důsledkem palácového převratu.“ První tajemník Azovsko-černomořského krajského výboru VKS(b) J. G. Jevdokimov navrhl „... pohnat Jagodu k odpovědnosti... zvážit jeho členství v ÚV...a odebrat mu hodnost generálního komisaře státní bezpečnosti“.

Generální tajemník ÚV VKS(b) Stalin oznámil delegátům, že N. I. Bucharin vyhlásil protestní hladovku, což označil za pohrdání ústředním výborem strany. V šumu pohoršených hlasů vynikly hlasité výkřiky Kalinina, Mikojana a maršála Vorošilova. Tajemník stranického kolegia KPK ÚV VKS(b) M. F. Škirjatov přednesl sólovou tirádu:

Tito lidé patří ne do ÚV, ne do strany, ale před soud, tito státní zločinci musí sedět jen na lavici obžalovaných. Snad si nemyslíte, Bucharine a Rykove, že k vám budeme shovívaví? Proč? Když je, jak řečeno, těmito lidmi proti straně veden tak zběsilý útok, když organizují proti straně spiklenecké teroristické buňky, aby násilnými akty „odstranili z cesty“ členy politbyra, nemůže stačit jejich vyloučení ze strany. V žádném případě! Proti nepříteli je třeba použít zákon socialistického státu. Musí být nejen vyloučeni z ÚV a ze strany, ale rovnou předáni soudu.

Komarm I. E. Jakir a redaktor L. Z. Mechlis dokonce navrhli Bucharina vyloučit z ÚV, odsoudit a zastřelit. Členové pléna svěřili rozhodnutí komisi vedené členem politbyra A. I. Mikojanem. Po jednání komise zněl poslední bod usnesení takto: „Zjištěno a ustanoveno, že během Leninova života s. Bucharin bojoval proti straně i proti samotnému Leninovi (totéž platí i o Rykovovi), takže vše, co se stalo, není náhodné, ani nečekané, a proto vyloučit Bucharina a Rykova z ÚV VKS(b) i z VKS(b) a jejich případ předat soudu s uplatněním nejvyšší míry trestu.“

Další den Stalin v referátu „O nedostacích politické práce a opatřeních k likvidaci trockistických a jiných obojetníků ve stranických organizacích“ zdůraznil:

...někteří z vedoucích soudruhů jak v centru, tak v místech nejen neuměli odhalit skutečnou tvář záškodníků, diverzantů, špiónů a vrahů, ale projevíli takovou lehkomyšlnost, naivitu a sebeuspokojení, že často napomohli tomu, aby agenti cizích států obsadili odpovědné funkce... při výstavbě socialismu se zostřuje třídní boj, ale nám chybí jedno: Připravenost likvidovat svou vlastní lehkomyšlnost, svou vlastní shovívavost, svou vlastní krátkozrakost... uvažte, jakou škodu může způsobit několik špiónů v divizním nebo dokonce v armádním štábu... nepřátele budeme hubit i v budoucnosti tak, jak jsme je hubili v minulosti i tak, jak je hubíme v současnosti.

Svůj závěrečný projev „O politické výchově stranických kádrů a taktice boje s trockistickými a jinými obojetníky ve stranických organizacích“ zahájil otázkou:

Nyní jsou Francie a Velká Británie přeplněny německými špióny a záškodníky a po Německu se prohánějí anglo-francouzští špióni a záškodníci...Proč by měly buržoazní státy posílat do týlu Sovětského svazu méně špiónů a záškodníků, než do týlu jiného buržoazního státu?

Na tento Stalinův dotaz později odpověděl v Pravdě redaktor Mechlis úvodníkem „Nejvyšší povinnost bolševika je absolutní pravdivost před stranou“:

Bdělost, bdělost a zase bdělost, to od nás požaduje ústřední výbor. Stranické organizace nevyvodily dosud všechny závěry, jak žádal ústřední výbor po odporném zavraždění soudruha Kirova trockisticko-zinovjevskými lumpy.

Během porady stranického aktivu vedení NKVD 12. března 1937 generální komisař státní bezpečnosti Ježov slíbil: „...orgbyro vymete Jagodovy prominenty železnou metlou, neboť Jagoda byl agent Ochrany, zloděj a defraudant!“

V únoru 1937 lidovým komisařem vnitra Ježovem deklarované nebezpečí vojenského převratu 11. června 1937 odstraní jednodenní 3. moskevský proces. Již zatčení vysocí velitelé Rudé armády v čele s náměstkem lidového komisaře obrany, maršálem M. I. Tuchačevským, obžalovaní z příprav svržení stalinského režimu, byli další den po vynesení rozsudku popraveni.

Na dalším plénu ÚV VKS(b) 23. června 1937 Ježov varoval: „... existuje zakonspirované kontrarevoluční ilegální podzemí, SSSR stojí na pokraji nové občanské války, které mohou zabránit jen orgány státní bezpečnosti pod moudrým vedením Josifa Vissarionoviče Stalina!“ Z bucharinského škůdcovského jádra obklopeného armádními spiklenci vybájl „antisovětské centrum center“, k jehož likvidaci opět požádal přítomné o mimořádné pravomoci.

Vyslanec Z. Fierlinger pravověrně informoval o průběhu a výsledcích procesů prezidenta E. Beneše. Hned po skončení procesu s armádními veliteli si 4. července 1937 prezident Beneš pozval zplnomocněného představitele SSSR v ČSR A. A. Aleksandrovskeho a zdůraznil mu: „Považuji moskevské procesy za důkaz upevnění SSSR, a proto jeho koncepce přátelství se SSSR zůstává hlavním základem zahraniční politiky ČSR“. Tento projev naivní rusofilie podnícený jeho chorobnou germanofobií a neznalostí bolševické mentality bude mít po letech pro ČSR zhoubné důsledky!

Účastníci jednání politbyra přijali usnesení „O antisovětských elementech“, v němž upozornili, že „řada bývalých kulaků a zločinců dále koná protisovětské a diverzní činy“. Lidový komisař vnitra Ježov 30. července podepsal rozkaz NKVD č. 00447 „O operaci k potrestání bývalých kulaků, zločinců a dalších antisovětských elementů“, jenž pro „kontingenty podléhající represím“ rozřídil kvóty odsouzených k zastřelení, uvržení do pracovních táborů „Gulagu“ nebo k propuštění. Za řízení náměstka lidového komisaře vnitra komkora M. P. Frinovského se 5. srpna 1937 vzedmula další vlna represí, kterou britský historik R. Conquest nazval „VELKÝ TEROR“.

Stalin pověřil lidového komisaře Ježova organizací 4. moskevského procesu s „antisovětským pravotrockistickým blokem“. Proces se konal ve dnech 2. -12. března 1938. Prokurátor SSSR A. J. Vyšinskij přednesl v soudní síni Stalinem formulovanou obžalobu. Zazněla v ní závažná obvinění, například že v březnu 1918 obžalovaný Bucharin dohodl s levými esery zatčení a zavraždění Lenina, Stalina, Svěrdlova a s Rykovem připravovali vraždu Kirova. Když Vyšinskij připomněl Bucharinovo obcování s „pravými konspirátory v DRRA“, jmenoval maršála Tuchačevského a komarma Korka. Bývalý lidový komisař vnitra G. G. Jagoda, obviněný z příprav vražd Gorkého, Měnzinského, Kujbyševa a dalších činitelů, za slib milosti na sebe převzal i vinu na vraždě Kirova, odmítl však obvinění ze špionáže. Stalin slib ovšem nesplnil a když Jagodovu žádost o milost odmítlo i plénum PNS (předsednictva Nejvyššího sovětu), Ježov nařídil pověsit Bucharina s Jagodou jako poslední, přičemž kat, major státní bezpečnosti V. M. Blochin, věšel ostatní odsouzené v jejich přítomnosti. Z protagonistů VŘSR zůstal na politickém piedestalu jen V. I. Lenin.

V roztočeném soukolí justičního mlýna tentokrát uvázl také Bucharinův žák, člen ÚV VKS(b) a orgbyra, vedoucí Oddělení stranické propagandy a agitace ÚV VKS(b) a poslanec NS SSSR A. I. Stěckij. Tohoto brilantního rétora, ambiciózního ideologa a propagandistu, jenž v únoru 1937 na plénu ÚV VKS(b) žádal „bezohledné zúčtování s nepřáteli lidu“ po zatčení M. F. Škirjatov bleskově vyloučil z orgbyra, z ÚV VKS(b) i ze strany. Vyšetřovatel NKVD B. V. Rodos ho usvědčil, že „podle Trockého instrukcí protěžoval antisovětsky zaměřené spisovatele B. Pilňaka, P. Vasiljeva, I. Babela a další“ proto bude 1. srpna 1938 popraven.

I když v listopadu 1938 „Velký teror“ formálně končí, represe pokračují. Již zatčený zástupce lidového komisaře vnitra, komisař státní bezpečnosti M. D. Běрман, při výslechu přiznal, že Ježov s Frinovským neodhalili vznik „paralelního bucharinského centra“, ani spiknutí maršálů Jegorova a Bljuchera, ani defekce Ljuškova a rezidenta ve Španělsku A. M. Orlova, dokonce ani zmizení komisaře státní bezpečnosti A. I. Uspenského na Ukrajině. To mělo svůj důsledek. Na jednání politbyra 19. listopadu 1938, Stalin označil za hlavní viníky „Velkého teroru“ Ježova a Frinovského, přičemž Ježova navíc obvinil ze zamoření NKVD cizími špióny a z nedbalého dozoru nad „Oddílem ochrany politbyra a ÚV VKS(b)“.

A je tu finále. Vyšetřovatelé Státní bezpečnosti našli v Ježovově bytě složku z gubernské policejní správy v Tiflisu o vyšetřování předrevoluční činnosti „Koby“, Beriji a jejich

kumpánů pro carskou rozvědnou službu „Ochrana“. To, že složku nepředal ani Stalinovi, ani do archivu ÚV VKS(b), vzbudilo podezření. Dne 10. dubna 1939 je N. I. Ježov zatčen v pracovně Malenkova. Jeho výsledky vedl nový lidový komisař vnitra L. P. Berija, a tak se téměř po roce setkala celé vedení rezortu vnitra před trestním senátem vojenského soudu. Ježov je obviněn z homosexuality a přípravy teroristických činů proti vedení strany, M. P. Frinovskij z přípravy trockisticko-fašistického spiknutí v NKVD a špionáže pro Polskou republiku a Japonské císařství, M. D. Běрман navíc ze špionáže pro Německou říši. Rozsudek jim odňal hodnosti a státní vyznamenání a určil trest smrti, který byl v noci 5. dubna 1940 vykonán.

Usnesení politbyra a osobně Stalin schválili podle „Stalinských popravčích seznamů“ odsouzení 43 768 pracovníků stranické a státní administrativy, (členů ÚV VKS(b), RLK a PNS), příslušníků NKVD a DRR. Téměř všichni byli zastřeleni.

Represe rovněž postihy řadové pracující. Podle historika Zěmskova jich bylo v letech 1937-1938 z politických důvodů zastřeleno celkem 692 000 a vězněno více než 1 700 000.

Zdroje

Andrew, Ch., Mitrochin, V.: Neznámé špionážní operace KGB. Mitrochinův archiv. „Academia“. Praha-2001.

Anfilov, V.: Doroga k tragédii sorok pervogo goda. „Akopov“. M.-1997.

Avtorchanov, A.: „O sebě i vreměni: memuary“. Gl.12 Kak ja vospriňal ubijstvo Kirova i Moskovskije processy. „DIKA“. M.-2003.

Avtorchanov, A.: Těchnologija vlasti. „Slovo“- Cěntř „Novyj mir“. M. 1991.

Běšanov, V.: Kadry rešajut vsě: Surovaja pravda o vojně 1941-1945 gg. „Charvest“. M. ACT, 2006.

Bolšoj těrror

Conquest, R.: VELKÝ TEROR. Nové zhodnocení. Nakladatelství „Academia“. Praha-2012.

Đakov, J., Bušujeva, T.: Fašistskij meč kovalsja v SSSR. „Sovětskaja Rossija. M.-1991.

Egge, O.: Zagadka Kirova: ubijstvo, razvjazavšěje stalinskij těrror. „ROSSPEN“. M.-2011.

Felštinskij, J.: Byl-li Stalin agěntom Ochranki? TĚRR. Knižnij klub. M.-1999.

Figes, O.: ŠEPTĚM. Soukromý život ve Stalinově Rusku. Beta. Dobrovský-Ševčík. PRAHA-PLZEŇ-2009.

Gazěta „Partijno-političeskaja rabota v RKKA.“ 1938. No6.

Gazěta „Pravda“, předomava statja, 26 maja 1935.

Gazěta „Pravda“, předomava statja, 19 avgusta 1936.

Gazěta „Pravda“, 21 avgusta 1936.

Gazěta „Pravda“, 23. avgusta 1936.

Gazěta „Pravda“, předovaja stat'ja, 26 avgusta 1936.

Gazěta „Pravda“ 15 děkabrja 1936.

Gazěta „Pravda“, předovaja stat'ja, 29 marta 1937.

Istorija Vsěsojuznoj kommunističeskoj partii (bolševikov): Kratkij kurs. „Politizdat“. M.-1955.

„Izvěstija CK KPSS“, 1989, No8.

Jemeljanov, V.: O době-o sobě. „Orbis“. Praha 1973.

Judin, K.: Matvěj Fedorovič Škirjatov. Žurnal „Voprosy istorii“. 2015 g. No2.

Kosatík, P. „O tom Benešovi“. Nakladatelství Dobrovský. Praha-2026.

Košeleva, L., Naumova, O., Rogovaja, L.: Matěrijaly fevralsko-martovskogo plenuma CK VKP(b) 1937 goda. Žurnal „Voprosy istorii“, 1995, No3.

Mamějev, P.: „Kak ekstaz v absoljutě“. Intěnet gazěta „Kasparov.ru“. 10-04-2019.

Matěrijaly fevralsko-martovskogo plěnuma CK VKP(b) 1937 g. Vystuplěnije J. G. Jevdokimova. Žurnal „Voprosy istorii“. 1995. No2.

Mlěčin, L.: Odin děň běz Stalina. Moskva v okt'abrje 41-go goda. „Cěntrolitograf“. M.-2012.

Mlěčin, L.: KGB. Predsedatěli organov gosudarstvėnnoj bėzopasnosti. „CENTRPOLIGRAF“. M.-2006.

[Moskevské procesy](#)

Pavlukov, A.: JEŽOV. Biografija. „Zacharov“, serija „Biografii i memuary“. M.-2007.

Petrov, N., Jansen, M.: „Stalinskij pitoměč“-Nikolaj Ježov. „ROSSPEN“. M.-2009.

Petrov, N.: „Kak Stalin objasnil paděnie Ježova“. „Novaya Gazeta“ No 140 ot 10 dekabrja 2021.

Protokol zasedanija Politbjuro #5, 1934. Rezolucija po vnutropartijnym dělam. Žurnal „Vlast“ No 13(566) ot 05. 04. 2004.

Rubcov, J.: Alter ego Stalina. Izdatělstvo „Zvonnica-MG“. M.-1994.

Taras, A. i dr.: Osip Pjatnickij i komintěrn na vėsach istorii. „Charvest“. Minsk - 2004.

VKP(b) v rezolucijach i rešenijach sjezdov, konferencij i plěnumov CK. „Partizdat“. M.1936.

Volkogonov, D.: Triumf a tragėdia I. díl. Spektrum, Bratislava 1990.

Zalěsskij, K.: Impěrija Stalina. Biografičeskij enciklopědičeskij slovar. Běрман, B.D. „Věče“. M.-2000., spravka po archivno-slědstvėnnomu dělu No 975 181 na Frinovskogo M.P.